Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 8 grudnia 2022 r.[1]

Sprawa C-583/22 PPU

MV
przy udziale
Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy)]

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Decyzja ramowa 2008/675/WSiSW – Artykuł 3 – Wyroki skazujące w kilku państwach członkowskich – Określenie wymiaru kary łącznej – Włączenie wyroku skazującego zapadłego w innym państwie – Przekroczenie maksymalnego wymiaru kary łącznej przewidzianego przez prawo krajowe

I. Wprowadzenie

1. Niniejsza sprawa stanowi dla Trybunału okazję do dokonania po raz pierwszy wykładni art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675/WSiSW[2], który dotyczy delikatnej kwestii możliwości wymierzania kary łącznej[3] w przypadku realnego zbiegu przestępstw[4] popełnionych w kilku państwach członkowskich.

[1] Język oryginału: francuski.

[2] Decyzja ramowa Rady z dnia 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. 2008, L 220, s. 32).

[3] Na potrzeby niniejszej opinii przez „wymierzanie kary łącznej" rozumiem zarówno wymierzanie kary łącznej, której wysokość odpowiada najsurowszej karze jednostkowej, która absorbuje karę najlżejszą, uznawaną za włączoną w tę pierwszą, jak i wymierzanie kary łącznej odpowiadającej połączeniu kar w granicach maksymalnego wymiaru.

[4] Przez „realny zbieg przestępstw" rozumiem sytuację, w której osoba, która popełniła przestępstwo, popełnia kolejne przestępstwo, podczas gdy nie została ona jeszcze prawomocnie skazana za pierwsze przestępstwo.

II. Ramy prawne

A. Decyzja ramowa 2008/675

2. Motywy 1, 5, 7, 8, 9 i 14 decyzji ramowej 2008/675 stanowią:

„(1) Unia Europejska postawiła sobie za cel utrzymywanie i rozwijanie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Osiągnięcie tego celu wymaga, by informacje dotyczące wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich można było uwzględniać poza państwem członkowskim skazania, zarówno w celu zapobiegania nowym przestępstwom, jak i w toku nowego postępowania karnego.

[…]

(5) Powinna zostać potwierdzona zasada, zgodnie z którą wyrok skazujący zapadły w innych państwach członkowskich powinien w danym państwie członkowskim wiązać się ze skutkami równoważnymi skutkom wynikającym z wyroków skazujących wydanych przez jego własne sądy zgodnie z prawem krajowym, niezależnie od tego, czy skutki te uznawane są w prawie krajowym za skutki faktyczne, czy proceduralne lub materialne skutki prawne. Niniejsza decyzja ramowa nie ma jednak na celu dokonania harmonizacji skutków przypisywanych przez różne prawodawstwa krajowe istnieniu uprzednich wyroków skazujących, więc obowiązek uwzględniania uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich istnieje wyłącznie w takim zakresie, w jakim na mocy prawa krajowego uwzględnia się uprzednie krajowe wyroki skazujące.

[…]

(7) Skutki wyroku skazującego zapadłego w innym państwie członkowskim powinny być na etapie przygotowawczym, sądowym i wykonawczym postępowania karnego równoważne skutkom orzeczenia krajowego.

(8) Jeżeli w trakcie postępowania karnego toczącego się w państwie członkowskim dostępne są informacje na temat uprzedniego wyroku skazującego zapadłego w innym państwie członkowskim, w miarę możliwości należy nie dopuszczać do tego, by dana osoba była traktowana w mniej korzystny sposób niż gdyby uprzedni wyrok skazujący był wyrokiem krajowym.

(9) Artykuł 3 ust. 5 powinien być interpretowany między innymi zgodnie z motywem 8, w tym sensie, że jeżeli sąd krajowy w nowym postępowaniu karnym, uwzględniając wyrok zapadły uprzednio w innym państwie członkowskim, uzna, że nałożenie kary w pewnym wymiarze w granicach określonych przez prawo krajowe byłoby niewspółmiernie surowe w stosunku do sprawcy, zważywszy na jego położenie, i jeżeli cel kary może zostać osiągnięty za pomocą niższego wyroku, sąd krajowy może obniżyć odpowiednio wymiar kary, jeżeli taka możliwość miałaby miejsce w przypadkach czysto krajowych.

[…]

(14) Naruszenie wyroku lub jego wykonania ma miejsce między innymi wtedy, gdy zgodnie z prawem krajowym drugiego państwa członkowskiego kara nałożona uprzednim wyrokiem zostaje zaliczona na poczet innej kary lub włączona do innej kary, która ma być następnie w skuteczny sposób wykonana, w zakresie, w jakim pierwszy wyrok nie został jeszcze wykonany lub w jakim jego wykonanie nie zostało przekazane drugiemu państwu członkowskiemu".

3. Artykuł 1 ust. 1 tej decyzji ramowej stanowi:

„Niniejsza decyzja ramowa ma na celu określenie warunków, zgodnie z którymi w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie w jednym z państw członkowskich uwzględniane są uprzednie wyroki skazujące dotyczące innych zdarzeń, zapadłe wobec tej samej osoby w innych państwach członkowskich".

4. Zgodnie z art. 2 wspomnianej decyzji ramowej „»wyrok skazujący« oznacza każde prawomocne orzeczenie sądu właściwego w sprawach karnych uznające daną osobę za winną popełnienia przestępstwa".

5. Artykuł 3 tej samej decyzji ramowej, zatytułowany „Uwzględnianie w nowym postępowaniu karnym wyroku skazującego zapadłego w innym państwie członkowskim", przewiduje:

„1. Każde państwo członkowskie dopilnowuje, by w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie uwzględnione zostały uprzednie wyroki skazujące, zapadłe wobec tej samej osoby w innych państwach członkowskich i dotyczące innych zdarzeń – które to wyroki są znane dzięki stosownym instrumentom wzajemnej pomocy prawnej lub instrumentom wymiany informacji pochodzących z rejestrów karnych – w zakresie, w jakim zgodnie z prawem krajowym uwzględniane są uprzednie krajowe wyroki skazujące, oraz by wiązały się z nimi skutki prawne równoważne skutkom wiążącym się z uprzednimi krajowymi wyrokami skazującymi.

2. Przepisy ust. 1 mają zastosowanie do postępowania przygotowawczego, sądowego i wykonawczego, w szczególności w odniesieniu do mających zastosowanie przepisów postępowania, w tym przepisów dotyczących zatrzymania, kwalifikacji przestępstwa, rodzaju i wymiaru kary oraz przepisów dotyczących wykonania orzeczenia.

3. Uwzględnienie uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich przewidziane w ust. 1 nie skutkuje naruszeniem, uchyleniem ani rewizją ze strony państwa członkowskiego prowadzącego nowe postępowanie uprzednich wyroków skazujących ani jakichkolwiek decyzji związanych z ich wykonaniem.

[…]

5. Jeżeli przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadł uprzedni wyrok skazujący lub zanim został on w pełni wykonany, ust. 1 i 2 nie skutkują zobowiązaniem państw członkowskich do stosowania przepisów krajowych dotyczących wydawania wyroków, których zastosowanie do zagranicznych wyroków skazujących skutkowałoby ograniczeniem dla sędziego przy wydawaniu wyroku w nowym postępowaniu.

Państwa członkowskie dopilnowują jednak, by ich sądy mogły w inny sposób uwzględniać w takich sprawach uprzednie wyroki skazujące zapadłe w innych państwach członkowskich".

B. Prawo niemieckie

6. Przepisy właściwe dla wymierzania kary łącznej zawarte są w §§ 53–55 Strafgesetzbuch (niemieckiego kodeksu karnego, zwanego dalej „StGB”).

7. Paragraf 53 ust. 1 StGB, który dotyczy realnego zbiegu przestępstw, stanowi:

„Jeżeli sprawca popełnił kilka przestępstw podlegających łącznemu osądzeniu, a przez to zostaje orzeczonych kilka kar pozbawienia wolności lub kilka grzywien, wymierza się karę łączną”.

8. Paragraf 54 StGB, który dotyczy wymierzania kary łącznej, przewiduje w ust. 1 i 2:

„1. Jeżeli jedną z orzeczonych kar jednostkowych jest kara dożywotniego pozbawienia wolności, jako karę łączną wymierza się karę dożywotniego pozbawienia wolności. W pozostałych przypadkach orzeka się karę łączną poprzez zaostrzenie wymiaru najsurowszej z orzeczonych kar, a przy karach różnego rodzaju – poprzez zaostrzenie wymiaru kary najsurowszej ze względu na jej charakter. Poddaje się przy tym całościowej ocenie osobę sprawcy i poszczególne przestępstwa.

2. Kara łączna musi być łagodniejsza od sumy kar jednostkowych. Nie może ona przekraczać 15 lat w przypadku ograniczonych czasowo kar pozbawienia wolności, a w przypadku grzywny – 720 stawek dziennych”.

9. Paragraf 55 ust. 1 StGB, który dotyczy wymierzania kary łącznej w wyroku łącznym, stanowi:

„Przepisy §§ 53 i 54 stosuje się również, jeżeli osoba skazana prawomocnym wyrokiem – przed wykonaniem, przedawnieniem lub darowaniem orzeczonej wobec niej kary – zostaje skazana za inne przestępstwo, które popełniła przed pierwszym wyrokiem skazującym. Za zapadły wcześniej wyrok skazujący uznaje się wyrok wydany we wcześniejszym postępowaniu, w którym po raz ostatni można było poddać ocenie ustalenia faktyczne leżące u podstaw skazania”.

III. Spór w postępowaniu głównym, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

10. Skarżący w postępowaniu głównym jest obywatelem francuskim.

11. W okresie od sierpnia 2002 r. do września 2003 r. skarżący w postępowaniu głównym popełnił kilka różnych przestępstw we Francji. W dniu 10 października 2003 r. uprowadził on studentkę z kampusu uniwersyteckiego w Niemczech i dopuścił się jej zgwałcenia.

12. W dniu 20 października 2003 r., na podstawie nakazu aresztowania wydanego przez organy francuskie, skarżący w postępowaniu głównym został zatrzymany w Niderlandach i umieszczony w areszcie ekstradycyjnym, gdzie przebywał przez prawie 7 miesięcy; następnie, w dniu 17 maja 2004 r., został on przekazany do Francji, gdzie został osadzony w zakładzie karnym.

13. W dniu 30 września 2004 r. skarżący w postępowaniu głównym został skazany przez tribunal de grande instance de Gueret (sąd pierwszej instancji w Gueret, Francja) na karę 2 lat pozbawienia wolności.

14. Wyrokiem z dnia 29 lutego 2008 r. cour d'assises du Loir-et-Cher à Blois (sąd przysięgłych dla departamentu Loir-et-Cher w Blois, Francja) wymierzył oskarżonemu karę 15 lat pozbawienia wolności. Kara ta została zaliczona na poczet kar orzeczonych w kolejnych wyrokach skazujących, a mianowicie w wyroku cour d'assises de Loire-Atlantique à Nantes (sądu przysięgłych dla departamentu Loire-Atlantique w Nantes, Francja) z dnia 16 maja 2008 r., skazującym go na karę pozbawienia wolności w wymiarze 6 lat, oraz w wyroku cour d'appel de Grenoble (sądu apelacyjnego w Grenoble, Francja) z dnia 23 kwietnia 2012 r., skazującym go na karę pozbawienia wolności w wymiarze 1 roku i 6 miesięcy.

15. W dniu 24 stycznia 2013 r. skarżący w postępowaniu głównym został skazany przez Cour d'assises du Maine-et-Loire à Angers (sąd przysięgłych dla departamentu Maine-et-Loire w Angers, Francja) na kolejną karę pozbawienia wolności, w wymiarze 7 lat.

16. Pięć wymienionych wyroków skazujących dotyczyło czynów popełnionych przez skarżącego w postępowaniu głównym w okresie od września 2002 r. do września 2003 r. Kary pozbawienia wolności zostały wykonane w wymiarze 17 lat i 9 miesięcy, tak więc skarżący w postępowaniu głównym przebywał w zakładzie karnym we Francji nieprzerwanie do dnia 23 lipca 2021 r., czyli do dnia przekazania go władzom niemieckim.

17. Od tego dnia skarżący w postępowaniu głównym przebywa w areszcie śledczym w Republice Federalnej Niemiec, na podstawie nakazu aresztowania wydanego przez Amtsgericht Freiburg im Breisgau (sąd rejonowy we Fryburgu Bryzgowijskim, Niemcy).

18. W dniu 21 lutego 2022 r., Landgericht Freiburg im Breisgau (sąd okręgowy we Fryburgu Bryzgowijskim, Niemcy) osądził skarżącego w postępowaniu głównym za czyny popełnione w dniu 10 października 2003 r. w Republice Federalnej Niemiec i skazał go na karę pozbawienia wolności w wymiarze 6 lat za dokonanie zgwałcenia w typie kwalifikowanym. Sąd ten uznał, że karą rzeczywiście odpowiadającą popełnionym czynom jest kara pozbawienia wolności w wymiarze 7 lat. Ponieważ jednak nie było możliwe wymierzenie kary łącznej w wyroku łącznym poprzez połączenie tej kary z pięcioma karami orzeczonymi przez sądy francuskie, sąd ów zmniejszył wymiar kary o jeden rok tytułem kompensacji.

19. Skarżący w postępowaniu głównym zaskarżył powyższy wyrok w skardze rewizyjnej przed Bundesgerichtshof (federalnym trybunałem sprawiedliwości, Niemcy).

20. W pierwszej kolejności sąd odsyłający podkreśla, że możliwość wymierzenia skarżącemu w postępowaniu głównym kary pozbawienia wolności za przestępstwo zgwałcenia w typie kwalifikowanym będące przedmiotem postępowania głównego zależy od wykładni zasady uwzględniania wyroków skazujących wydanych w innych państwach członkowskich przewidzianej w art. 3 ust. 1 w związku z art. 3 ust. 5 akapit pierwszy decyzji ramowej 2008/675.

21. Precyzuje on, że gdyby wyroki skazujące wydane przez sądy francuskie zostały zrównane z niemieckimi wyrokami skazującymi, istniałaby podstawa do orzeczenia kary łącznej w wyroku łącznym – na podstawie § 55 ust. 1 StGB – w odniesieniu do kar orzeczonych przez sądy francuskie oraz kary orzeczonej za zgwałcenie w typie kwalifikowanym w postępowaniu głównym, które to zgwałcenie zostało popełnione przed wydaniem wyroków skazujących we Francji.

22. W takim przypadku należałoby również wziąć pod uwagę górną granicę 15 lat pozbawienia wolności, określoną w § 54 ust. 2 zdanie drugie StGB. Sąd odsyłający zauważa, że ta górna granica została już osiągnięta w wyroku skazującym na 15 lat pozbawienia wolności wydanym w dniu 29 lutego 2008 r. przez cour d'assises du Loir-et-Cher à Blois (sąd przysięgłych dla departamentu Loir-et-Cher w Blois). Podkreśla on, że w konsekwencji w przypadku wymierzenia kary łącznej, chociaż w stosunku do skarżącego w postępowaniu głównym mogła zostać orzeczona kara jednostkowa za przestępstwo zgwałcenia, które jest przedmiotem postępowania głównego, to z powodu wspomnianej górnej granicy, kara łączna pozostałaby jednak w wymiarze 15 lat pozbawienia wolności i żadna inna kara nie mogłaby już być w stosunku do niego wykonana.

23. Sąd odsyłający podnosi, że zgodnie z jego ugruntowaną linią orzeczniczą wymierzenie kary łącznej jako takiej, z uwzględnieniem kar orzeczonych za granicą, nie jest dopuszczalne na gruncie prawa międzynarodowego publicznego, gdyż naruszałoby to powagę rzeczy osądzonej obcego wyroku skazującego i suwerenność obcego państwa.

24. Ze względu na brak takiej możliwości art. 3 ust. 1 decyzji ramowej 2008/675 zobowiązuje jego zdaniem państwa członkowskie do dopilnowania, by w nowym postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie uwzględnione zostały uprzednie wyroki skazujące zapadłe wobec niej w innych państwach członkowskich i dotyczące innych zdarzeń, w zakresie, w jakim zgodnie z prawem krajowym uwzględniane są uprzednie krajowe wyroki skazujące. Miałoby to na celu niedopuszczenie do sytuacji, by osoba ta traktowana była w sposób mniej korzystny niż gdyby ów uprzedni wyrok skazujący był wyrokiem krajowym.

25. Sąd odsyłający ma jednak wątpliwości co do zakresu art. 3 ust. 5 akapit pierwszy decyzji ramowej 2008/675, zgodnie z którym jeżeli przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadł uprzedni wyrok skazujący lub zanim został on w pełni wykonany, państwa członkowskie nie są zobowiązane do stosowania przepisów krajowych dotyczących wydawania wyroków, których zastosowanie do zagranicznych wyroków skazujących skutkowałoby ograniczeniem dla sędziego przy wydawaniu wyroku w nowym postępowaniu.

26. Tak więc, według sądu odsyłającego, wymierzenie kary za czyny będące przedmiotem postępowania głównego byłoby dopuszczalne tylko wtedy, gdyby art. 3 ust. 5 akapit pierwszy decyzji ramowej 2008/675 należało interpretować w ten sposób, że ujęta w art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej zasada równego traktowania nie ma zastosowania w przypadku, gdy uwzględnienie kary orzeczonej w innym państwie członkowskim prowadzi do przekroczenia górnej granicy 15 lat kary pozbawienia wolności, określonej w § 54 ust. 2 zdanie drugie StGB. Taka wykładnia byłaby jednak sprzeczna z zasadą równego traktowania wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich, gdyż zezwalałaby na przekroczenie wspomnianej górnej granicy w odniesieniu do tych ostatnich kar.

27. W drugiej kolejności – jeśli art. 3 ust. 5 akapit pierwszy decyzji ramowej 2008/675 należałoby faktycznie interpretować w ten sposób, że zasada równości ustanowiona w art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej nie ma zastosowania w stanie faktycznym postępowania głównego, sąd odsyłający zastanawia się nad wykładnią art. 3 ust. 5 akapit drugi wskazanej decyzji ramowej.

28. Sąd ten zastanawia się w szczególności, czy przewidziane w tym ostatnim przepisie uwzględnienie kary orzeczonej w innym państwie członkowskim ma być dokonane w taki sposób, aby negatywny skutek wynikający z braku możliwości wymierzenia kary łącznej w wyroku łącznym został konkretnie wskazany i uzasadniony przy określaniu wymiaru kary za przestępstwo krajowe.

29. Sąd odsyłający wskazuje, iż zgodnie z jego własnym orzecznictwem w tej kwestii negatywny skutek wynikający z braku możliwości wymierzenia kary łącznej w wyroku łącznym obejmującym wyroki skazujące zapadłe w innych państwach członkowskich jest – w granicach swobody określania wymiaru kary przysługującej sądowi rozpoznającemu sprawę co do istoty –brany pod uwagę w drodze nieokreślonego konkretną wartością liczbową łagodzenia nadmiernej surowości.

30. Sąd ten stoi jednak na stanowisku, że jedynie przejrzyście uzasadniona i wyrażona konkretną wartością liczbową korekta negatywnego skutku czyni zadość treści normatywnej art. 3 ust. 1 i 5 decyzji ramowej 2008/675.

31. Zgodnie z tą decyzją ramową sposób uwzględniania uprzednich wyroków skazujących wydanych w innych państwach członkowskich powinien być jak najbardziej zbliżony do sposobu uwzględniania wcześniejszych krajowych wyroków skazujących. Tak więc w celu maksymalnego przybliżenia się do sposobu określania wymiaru kary łącznej, jaka jest przewidziana w §§ 54 i 55 StGB, który to sposób wymaga oceny wyrażonej konkretną wartością liczbową, sąd odsyłający uznaje, iż konieczne jest dokładne wykazanie negatywnego skutku wynikającego z braku możliwości wymierzenia kary łącznej oraz pomniejszenie o jego wartość kary (łącznej), która ma być wymierzona w nowym postępowaniu.

32. Sąd ten dodaje, iż uzasadniona i wyrażona konkretną wartością liczbową korekta negatywnego skutku jest niezbędna nie tylko ze względu na transparentność, ale również w celu umożliwienia sądowi rewizyjnemu wykonywania kontroli procesu wymierzania kary. Wymogu tego nie można spełnić przez samo uwzględnienie nieokreślonego konkretną wartością liczbową złagodzenia nadmiernej surowości, jako zwykłego czynnika podczas określenia wymiaru kary działającego na korzyść oskarżonego.

33. Sąd odsyłający precyzuje ponadto, iż sposób, w jaki sąd rozpoznający sprawę co do istoty określa wymiar korekty, mieści się w zakresie jego swobody orzeczniczej. Sąd ten mógłby albo bezpośrednio przy określaniu wymiaru nowej kary wziąć pod uwagę fakt, że niemożliwe jest wymierzenie kary łącznej uwzględniającej wcześniejszą karę, i określić wartość liczbową podlegającej redukcji części kary albo też rozważyć „hipotetyczną karę łączną" skonstruowaną z uwzględnieniem kary zagranicznej i pomniejszyć nową karę o karę zagraniczną. Wymagałoby się przy tym jedynie, aby korekta była adekwatna oraz uzasadniona w sposób przejrzysty, a jej wielkość byłą określona wartością liczbową, analogicznie do sposobu wymierzenia kary łącznej zgodnie z §§ 54 i 55 StGB.

34. W odniesieniu do postępowania głównego sąd odsyłający stwierdza, że Landgericht Freiburg im Breisgau (sąd krajowy we Fryburgu Bryzgowijskim) w rozstrzygnięciu dotyczącym wymiaru kary nie wziął pod uwagę, że wymierzenie kary 6 lat pozbawienia wolności skutkowało przekroczeniem górnej granicy 15 lat pozbawienia wolności przewidzianej w § 54 ust. 2 zdanie drugie StGB. Ponadto sąd ten nie powołał się na żadne konkretne kryterium, które miałoby go doprowadzić go do uwzględnienia wyroków skazujących wydanych w innych państwach członkowskich, zgodnie z art. 3 ust. 5 akapit drugi decyzji ramowej 2008/675.

35. W tych okolicznościach Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w świetle zasady równego traktowania wynikającej z art. 3 ust. 1 decyzji ramowej 2008/675 i przy uwzględnieniu art. 3 ust. 5 tej decyzji ramowej, w sytuacji uzasadniającej orzeczenie kary łącznej na podstawie wyroków skazujących wydanych w Niemczech i w innym państwie członkowskim, można za przestępstwo popełnione na terytorium krajowym orzec karę także wtedy, gdyby hipotetyczne uwzględnienie kary orzeczonej w innym państwie członkowskim prowadziło do przekroczenia dopuszczalnego dla podstawy prawa niemieckiego maksymalnego wymiaru kary łącznej obejmującej ograniczone czasowo kary pozbawienia wolności?

2) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

Czy uwzględnienie kary orzeczonej w innym państwie członkowskim przewidziane w art. 3 ust. 5 akapit drugi decyzji ramowej 2008/675 powinno nastąpić w taki sposób, aby negatywny skutek wynikający z braku możliwości wymierzenia kary łącznej w wyroku łącznym został – zgodnie z określonymi w prawie niemieckim zasadami określania wymiaru łącznej – konkretnie wykazany i uzasadniony na etapie określania wymiaru kary za przestępstwo popełnione na terytorium krajowym?”.

36. Druga izba Trybunału, w dniu 27 września 2022 r., postanowiła skierować niniejszą sprawę do rozpoznania w pilnym trybie prejudycjalnym na podstawie art. 107 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

37. Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (prokurator generalny przy federalnym trybunale sprawiedliwości, Niemcy) i Komisja Europejska złożyli pisemne uwagi.

38. Te same strony oraz skarżący w postępowaniu głównym uczestniczyli w rozprawie, która odbyła się w dniu 14 listopada 2022 r.

IV. Analiza

A. W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

39. Poprzez pierwsze pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie jest zobowiązane, w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie, do stosowania przepisów krajowych dotyczących kary łącznej, z uwzględnieniem uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich przeciwko tej samej osobie, dotyczących innych czynów popełnionych wcześniej, gdy przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadły te uprzednie wyroki skazujące, w zakresie, w jakim stosowanie tych przepisów krajowych prowadzi do tego, że w nowym

postępowaniu żadna kara nie będzie mogła zostać orzeczona, a przynajmniej wykonana [5].

40. Na wstępie pragnę zaznaczyć, że – jak stwierdził prokurator generalny przy federalnym trybunale sprawiedliwości i co wynika z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – wymierzenie kary łącznej z uwzględnieniem kary orzeczonej za granicą nie jest dopuszczalne w prawie niemieckim ze względu na przepisy prawa międzynarodowego publicznego. Orzecznictwo Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) zapewnia jednak, by osoba oskarżona nie była pokrzywdzona z tego powodu, ustanawiając mechanizm „korekty surowości", który pozwala sądowi rozpoznającemu sprawę co do istoty wziąć pod uwagę podczas wymierzania kary w nowym postępowaniu uprzedni wyrok skazujący, tak jak by to uczynił, gdyby orzeczenie kary łącznej sensu stricto mogło mieć miejsce.

41. Należy również podkreślić, że zgodnie z wyjaśnieniami prokuratora generalnego przy federalnym trybunale sprawiedliwości z orzecznictwa Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) wynika, że górna granica 15 lat przewidziana w niemieckim prawie dla kar łącznych pozbawienia wolności ma co do zasady zastosowanie w przypadku wdrożenia tego mechanizmu korekty surowości.

42. Poczyniwszy te wyjaśnienia, zanim przejdę do badania art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675, który ma zasadnicze znaczenie dla pierwszego pytania prejudycjalnego, rozpocznę moją analizę od kilku uwag wstępnych dotyczących przedmiotu tej decyzji ramowej i jej wpływu na kwestię wymierzania kary łącznej w różnych państwach członkowskich.

1. W kwestii przedmiotu decyzji ramowej 2008/675 oraz problematyki dotyczącej wymierzania kary łącznej

43. Decyzja ramowa 2008/675 ustanawia minimalny obowiązek, zobowiązując państwa członkowskie do uwzględniania wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich [6]. Obowiązek ten łatwo uzasadnić w utworzonej w Unii Europejskiej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w której nie można zaakceptować odmiennego traktowania przeszłości kryminalnej danej osoby w zależności od tego, czy przestępstwo zostało popełnione w tym czy innym państwie członkowskim.

44. W tym celu art. 3 ust. 1 decyzji ramowej 2008/675, w świetle jej motywu 5, zobowiązuje państwa członkowskie do dopilnowania, by w nowym postępowaniu karnym prowadzonym w danym państwie członkowskim przeciwko tej samej osobie, lecz dotyczącym innych zdarzeń, z jednej strony uwzględnione zostały uprzednie wyroki skazujące zapadłe w innych państwach członkowskich, w zakresie, w jakim, zgodnie z prawem krajowym, uwzględniane są uprzednie krajowe wyroki skazujące, a z drugiej strony by wiązały się z nimi skutki prawne – faktyczne, proceduralne lub materialne – równoważne skutkom wiążącym się, na mocy prawa krajowego,

[5] Pragnę zauważyć, że nie wynika w sposób jasny z postanowienia odsyłającego, czy przepisy krajowe, na które powołuje się sąd odsyłający, stoją na przeszkodzie orzeczeniu kary za czyny będące przedmiotem toczącego się przed tym sądem postępowania karnego, czy też kara mogłaby zostać orzeczona, ale nie mogłaby zostać wykonana. W istocie sąd odsyłający raz twierdzi, że kara mogłaby zostać orzeczona jedynie w przypadku podtrzymania przez Trybunał określonej wykładni art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675, a innym razem – że kara mogłaby wprawdzie zostać orzeczona, ale żadna inna kara nie mogłaby zostać wykonana. Niemniej jednak, jak wykażę, jestem zdania, że art. 3 ust. 1 i 5 tej decyzji ramowej należy interpretować w ten sam sposób w obu przypadkach, tak więc odpowiedź Trybunału na pytanie prejudycjalne nie powinna być inna, gdyby się okazało, że przepisy krajowe stoją na przeszkodzie nie tylko wykonaniu kary orzeczonej w nowym postępowaniu karnym, ale również samemu jej orzeczeniu.

[6] Motyw 3 decyzji ramowej 2008/675.

z uprzednimi krajowymi wyrokami skazującymi [7]. Ta decyzja ramowa ustanawia w ten sposób zasadę równego traktowania, niezależnie od tego, czy wyroki skazujące zostały wydane w jednym państwie członkowskim, czy w kilku państwach członkowskich.

45. Chodzi zatem o umożliwienie uwzględnienia w państwie członkowskim przeszłości kryminalnej jednostki, i nie tylko wówczas, jak to podnosi Komisja, gdy działałoby to na niekorzyść tej jednostki – mam tu ma myśli w szczególności stan recydywy – ale również wówczas, gdy może jej to przynieść korzyść, w szczególności w przypadku realnego zbiegu przestępstw, mogącego doprowadzić do połączenia kar należnych za każde z przestępstw.

46. Wymierzanie kary łącznej jest bowiem mechanizmem umożliwiającym ograniczenie surowości kary przez uniknięcie czystej i prostej kumulacji kar odpowiadających przestępstwom popełnionym w zbiegu realnym. Czysto matematyczna kumulacja mogłaby nie tylko wywołać skutki sprzeczne z zasadą proporcjonalności, ale sprzeciwiałaby się ponadto – jak podnosi rzecznik generalny J. Richard de la Tour – jednej z fundamentalnych funkcji kary [8]. Kara bowiem nie może spełniać jedynie funkcji odpłaty, ale musi ponadto zapobiegać popełnianiu przestępstw oraz sprzyjać resocjalizacji skazanych. Tymczasem w sytuacji realnego zbiegu przestępstw ostrzeżenie, które stanowi pierwszy wyrok skazujący, budujące świadomość sprawcy przestępstwa, nie miało miejsca, w konsekwencji orzeczona kara może zostać dostosowana [9].

47. Uwzględnienie przez sędziego wcześniejszych wyroków skazujących pozwala w szczególności na rozpatrzenie tych sytuacji i, zgodnie z przepisami jego prawa krajowego, na wymierzenie kary łącznej dla kar orzeczonych za przestępstwa popełnione w zbiegu. Decyzja ramowa 2008/675 dopuszcza stosowanie takich mechanizmów w odniesieniu do sytuacji realnego zbiegu przestępstw transgranicznych. I tak Trybunał orzekł, że wspomniana decyzja ramowa ma zastosowanie do postępowania krajowego mającego za przedmiot wymierzenie, do celów wykonania, łącznej kary pozbawienia wolności przy uwzględnieniu kary wymierzonej danej osobie przez sąd krajowy, jak i kary wymierzonej w uprzednim wyroku skazującym wydanym przez sąd innego państwa członkowskiego przeciwko tej samej osobie za inne czyny [10].

48. Niemniej jednak obowiązek uwzględnienia uprzednich wyroków skazujących może stanowić źródło trudności, gdy wyroki te zostały wydane za granicą, tak więc decyzja ramowa 2008/675, w treści art. 3 ust. 3, precyzuje zakres tego obowiązku.

49. Zgodnie zatem z treścią art. 3 ust. 3 decyzji ramowej 2008/675 uwzględnienie w nowym postępowaniu karnym uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich nie może skutkować naruszeniem, uchyleniem ani rewizją ze strony państwa członkowskiego prowadzącego nowe postępowanie karne uprzednich wyroków skazujących ani jakichkolwiek decyzji związanych z ich wykonaniem, które należy uwzględnić w takim brzmieniu, w jakim zostały one wydane [11].

7 Wyrok z dnia 21 września 2017 r., Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, pkt 25, 26).

8 Opinia rzecznika generalnego J. Richarda de la Toura w sprawie AV (Wyrok łączny) (C-221/19, EU:C:2020:815, pkt 35).

9 Opinia rzecznika generalnego Y. Bota w sprawie Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:386, pkt 43).

10 Wyroki: z dnia 21 września 2017 r., Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, pkt 29); z dnia 15 kwietnia 2021 r., AV (Wyrok łączny) (C-221/19, EU:C:2021:278, pkt 52).

11 Wyroki: z dnia 21 września 2017 r., Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, pkt 37, 44); z dnia 15 kwietnia 2021 r., AV (Wyrok łączny) (C-221/19, EU:C:2021:278, pkt 53).

50. Wyjaśnienie to jest oczywiście zasadne w sytuacjach realnego zbiegu przestępstw mogących prowadzić do wymierzenia kary łącznej w państwie członkowskim. Motyw 14 decyzji ramowej 2008/675 zresztą wyraźnie o tym wspomina, gdy stanowi, że art. 3 ust. 3 tej decyzji ramowej określa sytuacje, w których kara orzeczona w uprzednim wyroku, lecz jeszcze niewykonana, musi być zaliczona albo włączona do innej kary, którą należy następnie skutecznie wykonać. W takim przypadku wymierzenie kary łącznej w państwie członkowskim, w którym mieści się sąd, który ją orzeka, rzeczywiście miałoby wpływ na wykonanie uprzedniej kary orzeczonej przez sąd innego państwa członkowskiego.

51. Artykuł 3 ust. 3 decyzji ramowej 2008/675 nie ogranicza się jednak jedynie do jednej kwestii wymierzania kary łącznej. Uwzględnienie bowiem przez sąd krajowy uprzednich zagranicznych wyroków skazujących może skutkować naruszeniem tych uprzednich wyroków skazujących w innych przypadkach, na przykład poprzez odwołanie warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonego w tym wyroku i przekształcenie tej kary w bezwzględną karę pozbawienia wolności [12].

52. Chodzi zatem o zachowanie powagi rzeczy osądzonej wyroków wydanych w innych państwach członkowskich; tak więc uwzględnienie uprzednich wyroków skazujących nie może prowadzić do ingerencji sądu krajowego w uprzednie orzeczenie wydane w innym państwie członkowskim. Tym samym art. 3 ust. 3 decyzji ramowej 2008/675 ustanawia ogólne ograniczenie obowiązku uwzględniania uprzednich wyroków skazujących wydanych w innych państwach członkowskich.

53. Poza tym ograniczeniem, zgodnie z art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675, w przypadku gdy przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadł uprzedni wyrok skazujący lub zanim został on w pełni wykonany, ust. 1 i 2 tego artykułu 3 nie skutkują zobowiązaniem państw członkowskich do stosowania przepisów krajowych dotyczących wydawania wyroków, których zastosowanie do zagranicznych wyroków skazujących skutkowałoby ograniczeniem dla sędziego przy wydawaniu wyroku w tym nowym postępowaniu.

2. W przedmiocie art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675

54. Artykuł 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 przewiduje wyjątek od uregulowania art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej.

55. Z brzmienia tego przepisu wynika bowiem jasno, że w sytuacji, do której się on odnosi, państwa członkowskie, w świetle art. 3 ust. 1 decyzji ramowej 2008/675, nie są zobowiązane do stosowania swoich przepisów krajowych dotyczących wydawania wyroków. Innymi słowy – zasada równego traktowania przewidziana w art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej nie będzie miała zastosowania, w przypadku gdy zastosowanie przepisów krajowych w przedmiocie wydawania wyroków co do wyroków skazujących orzeczonych w innych państwach członkowskich skutkuje ograniczeniem dla sędziego przy wydawaniu wyroku w nowym postępowaniu.

56. W przeciwieństwie do tego, co twierdziła Komisja podczas rozprawy, art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 skierowany jest bowiem do państw członkowskich i pozostawia im margines swobody w zakresie możliwości wprowadzenia wyjątku od zasady równości traktowania przewidzianej w art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej oraz nakłada na nie obowiązek dopilnowania, w przypadku gdy zdecydują się one na wprowadzenie tego wyjątku, by sądy mogły mimo to w inny sposób uwzględniać zagraniczne wyroki skazujące.

[12] Wyrok z dnia 21 września 2017 r., Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, pkt 46).

57. Pragnę podkreślić, że ów przepis ma zastosowanie wyłącznie w sytuacji, gdy przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione zanim zapadł uprzedni wyrok skazujący lub zanim został on w pełni wykonany.

58. Warunek ten jest zatem spełniony w przedmiotowej sprawie, ponieważ zgwałcenie będące przedmiotem postepowania głównego zostało popełnione przed wydaniem francuskich wyroków skazujących. Można z tego wnioskować zatem, jak twierdzą prokurator generalny przy federalnym trybunale sprawiedliwości oraz Komisja, że art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 winien znaleźć zastosowanie w przedmiotowej sprawie i pozwolić sądowi odsyłającemu na niezastosowanie górnej granicy 15 lat przewidzianej w prawie niemieckim dla ograniczonej czasowo łącznej kary pozbawienia wolności, w przypadku gdyby ten przepis prowadził do uniemożliwienia sędziemu niemieckiemu orzeczenia podlegającej wykonaniu kary w stosunku do skarżącego w postępowaniu głównym.

59. Taka wykładnia nie jest jednak dla mnie przekonująca z powodów, które przedstawiam poniżej.

a) Transpozycja art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 do prawa krajowego i brak bezpośredniej skuteczności tego przepisu

60. W świetle orzecznictwa Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) przedstawionego w punktach 40 i 41 niniejszej opinii niemiecki ustawodawca uznał, że nie było konieczne przyjmowanie dodatkowych środków dla transpozycji decyzji ramowej 2008/675, ponieważ mechanizm korekty surowości w przypadku zagranicznych wyroków skazujących, interpretowany w zgodzie z mechanizmem z art. 3 tej decyzji ramowej, pozwala zapewnić, by osoba oskarżona w postępowaniu karnym w Niemczech nie została pokrzywdzona z powodu zagranicznego wyroku skazującego w porównaniu z osobą, w stosunku do której wydano kilka wyroków skazujących jedynie w tym państwie członkowskim [13].

61. Jednakże, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w przypadku gdy decyzja ramowa ma na celu przyznanie praw jednostkom, jej przepisy należy wprowadzić w życie z niepodważalną mocą wiążącą, ze szczegółowością, precyzją i jasnością niezbędnymi dla spełnienia wymogu pewności prawa, który nakazuje, by uprawnieni mieli możliwość rozeznania się we wszystkich przysługujących im prawach [14].

62. Te wymagania niepodważalnej mocy wiążącej, szczegółowości i jasności są jeszcze bardziej konieczne w sprawach karnych, w sytuacjach, w których przepisy decyzji ramowej mogą skutkować zaostrzeniem odpowiedzialności karnej danej osoby oskarżonej.

63. Pragnę przy tym podnieść, iż mechanizm korekty surowości przewidziany w prawie niemieckim jest mechanizmem korzystnym dla osoby oskarżonej w postępowaniu karnym, jako że pozwala na uwzględnienie orzeczonych w stosunku do niej uprzednich wyroków skazujących w celu dostosowana kary, która może być wymierzona. Artykuł 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675, w zakresie, w jakim pozwoliłby sądowi krajowemu ominąć zastosowanie tego mechanizmu, wywarłby niekorzystny skutek na sytuację oskarżonego.

[13] Deutscher Bundestag, Drucksache 16/13673 (bundestag.de), s. 5.

[14] Wyroki: z dnia 24 marca 2022 r., Komisja/Irlandia (Transpozycja decyzji ramowej 2008/909) (C-125/21, niepublikowany, EU:C:2022:213, pkt 21); z dnia 17 grudnia 2020 r., Komisja/Węgry (Przyjmowanie wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową) (C-808/18, EU:C:2020:1029, pkt 288); z dnia 13 marca 1997 r., Komisja/Francja (C-197/96, EU:C:1997:155, pkt 15).

64. Jednakże w niniejszej sprawie, podczas gdy art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 skutkuje w szczególności pogorszeniem sytuacji osób oskarżonych w postępowaniu karnym, orzecznictwo Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) okazuje się nie dość pewne. Prokurator generalny przy federalnym trybunale sprawiedliwości przytoczył bowiem kilka różnych orzeczeń, z których niektóre uznawały górną granicę 15 lat, a inne nie [15].

65. Orzecznictwo Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) nie stanowi zatem wystarczającego środka transpozycji art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 [16].

66. W związku z tym pragnę przypomnieć, iż przepisy decyzji ramowej 2008/675, jako przyjętej w ramach dawnego trzeciego filaru Unii, w szczególności na podstawie art. 34 ust. 2 lit. b) UE, nie wywierają skutku bezpośredniego. Postanowienie to przewidywało, po pierwsze, że decyzje ramowe wiążą państwa członkowskie w odniesieniu do rezultatu, jaki należy osiągnąć, jednocześnie pozostawiając organom krajowym kompetencje w zakresie formy i środków, a po drugie, że decyzje ramowe nie mogą wywierać bezpośredniego skutku [17].

67. W związku z brakiem bezpośredniego skutku art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 przepis ten nie powinien być więc interpretowany jako zezwalający sądowi krajowemu na niestosowanie górnej granicy 15 lat przewidzianej w prawie niemieckim dla kar łącznych pozbawienia wolności.

b) Obowiązek wykładni zgodnej z decyzją ramową 2008/675 i jego ograniczenia

68. Nie ulega wątpliwości, że o ile decyzje ramowe nie mogą wywoływać bezpośrednich skutków, o tyle jednak ich wiążący charakter powoduje powstanie po stronie organów krajowych obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego, począwszy od daty, do upływu której powinna była nastąpić transpozycja tych decyzji ramowych [18].

69. Stosując prawo krajowe, organy te mają zatem obowiązek dokonywać wykładni tego prawa, w najszerszym możliwym zakresie, w świetle brzmienia i celów tej decyzji ramowej [19].

[15] Pragnę ponadto zauważyć, że w ramach sporu w postępowaniu głównym sąd pierwszej instancji nie orzekł kary w górnej granicy 15 lat przewidzianej w prawie niemieckim dla kary łącznej pozbawienia wolności, gdy wdrażany jest mechanizm korekty surowości.

[16] Nawet jeśli orzecznictwo Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) można byłoby interpretować jako wystarczająco transponujące art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 i nakładające w sposób pewny obowiązek przestrzegania górnej granicy piętnastu lat przy zastosowaniu mechanizmu korekty surowości, jestem zdania, że nie mogłoby to skłonić sądu odsyłającego do uniknięcia zastosowania tej górnej granicy. Przepis ten wskazuje, że w sytuacjach, do których się odnosi, „ust. 1 i 2 nie skutkują zobowiązaniem państw członkowskich do stosowania przepisów krajowych dotyczących wydawania wyroków", i precyzuje, iż w takim wypadku państwa członkowskie dopilnowują, by ich sądy mogły w inny sposób uwzględniać wyroki skazujące zapadłe w innych państwach członkowskich. Niemiecki ustawodawca opowiedział się za transpozycją w drodze orzecznictwa, wykluczając, w przypadku realnego zbiegu przestępstw, wymierzenie kary łącznej sensu stricto i przewidując jednocześnie uwzględnienie alternatywne przez sąd, przez zastosowanie mechanizmu korekty surowości, gdy ma zastosowanie górna granica 15 lat dla wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności przy uwzględnieniu uprzednich wyroków skazujących. W tych warunkach i w zakresie, w jakim orzecznictwo krajowe ściśle wdraża dyspozycję art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 w ramach marginesu swobody oceny przysługującej państwom członkowskim, przepis ten nie powinien być mimo wszystko w żaden sposób interpretowany jako zezwalający sądowi krajowemu na niezastosowanie górnej granicy 15 lat przewidzianej w prawie niemieckim dla kar łącznych pozbawienia wolności.

[17] Wyroki: z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 56); z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 69).

[18] Wyroki: z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 58, 61); z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 72).

[19] Wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 43); z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 59); z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 73).

70. Wynikałoby z tego zatem, że w przypadku gdy stosowanie górnej granicy 15 lat przewidzianej w prawie niemieckim dla łącznych kar pozbawienia wolności skutkowałoby ograniczeniem dla sędziego przy wydawaniu wyroku w toczącym się przed nim nowym postępowaniu, wykładnia zgodna z prawem niemieckim mogłaby doprowadzić go do niezastosowania tej górnej granicy, ale do uwzględnienia w inny sposób uprzednich zagranicznych wyroków skazujących.

71. Jednakże zasada wykładni zgodnej doznaje pewnych ograniczeń. Tak więc zasady ogólne prawa, w szczególności zasady pewności prawa i niedziałania prawa wstecz, stoją na przeszkodzie między innymi temu, aby na podstawie decyzji ramowej i niezależnie od ustawy wprowadzającej ją w życie obowiązek wykładni zgodnej mógł doprowadzić do ustalenia bądź zaostrzenia odpowiedzialności karnej osób, które popełniły przestępstwo [20].

72. W mojej ocenie tak właśnie byłoby w przypadku art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675, jeśli przepis ten należałoby interpretować w ten sposób, że pozwala on sądowi krajowemu na ominięcie zastosowania górnej granicy 15 lat pozbawienia wolności przewidzianej w prawie niemieckim dla łącznych kar pozbawienia wolności. Istotnie, w takim wypadku obowiązek wykładni zgodnej pociągnąłby za sobą pogorszenie się sytuacji karnej osoby oskarżonej w porównaniu z jej sytuacją, gdyby była ona określona przez prawo krajowe, pozbawiając tę osobę korzyści w postaci tej górnej granicy 15 lat.

73. W tym zakresie muszę dodać, iż jeśli orzecznictwo Trybunału ma na celu zaostrzenie odpowiedzialności karnej osoby popełniającej przestępstwo, nie wydaje mi się, aby to wykluczało, że dotyczy ono również sytuacji takich jak ta będąca przedmiotem postępowania głównego, gdzie przepis decyzji ramowej zaostrza nie odpowiedzialność karną osoby oskarżonej jako taką, ale karę, którą zostanie jej wymierzona.

74. W istocie orzecznictwo Trybunału jest oparte w szczególności na zasadzie pewności prawa [21], która ma szczególne znaczenie w sprawach karnych i której wpływ nie ogranicza się do ustalenia odpowiedzialności karnej jednostki, ale rozciąga się również na skutki tej odpowiedzialności, do których, w pierwszej kolejności, należy kara, która może jej zostać wymierzona. Trybunał zresztą sam to przyznaje, gdy stosując to orzecznictwo, bada, czy przepis tej decyzji ramowej w przedmiotowej sprawie skutkuje nie tylko ustaleniem lub zaostrzeniem odpowiedzialności karnej danej osoby, ale również „zmianą na niekorzyść t[ej] ostatni[ej] długości [jej] kary wynikającej z wyroku skazującego” [22].

75. W tych warunkach zasada wykładni zgodnej prawa krajowego z przepisami decyzji ramowej 2008/675 nie powinna prowadzić do umożliwienia sądowi krajowemu ominięcia zastosowania górnej granicy 15 lat pozbawienia wolności przewidzianej w prawie krajowym dla łącznych kar pozbawienia wolności orzeczonych na podstawie mechanizmu korekty surowości.

[20] Wyroki: z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 63, 64); z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 32); z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 75).

[21] Wyroki: z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 44); z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 64); z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 75).

[22] Wyrok z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 65).

c) Nieprecyzyjność prawa krajowego w kwestii istnienia maksymalnego wymiaru dla kar łącznych pozbawienia wolności, wynikająca z wdrożenia mechanizmu korekty surowości

76. Pragnę zaznaczyć, że analiza, którą właśnie poczyniłem, opiera się na założeniu, że orzecznictwo Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) dokonuje transpozycji wymogu przestrzegania górnej granicy 15 lat dla kar łącznych pozbawienia wolności, który istnieje w dziedzinie wymiaru kary łącznej, na mechanizm korekty surowości. W istocie tylko w zakresie, w jakim samo prawo niemieckie przewiduje, że w przypadku realnego zbiegu przestępstw popełnionych w kilku państwach członkowskich taka górna granica musi być stosowana, art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować jako niepozwalający na jej ominięcie.

77. Muszę jednak podkreślić, że debaty podczas rozprawy mogły zasiać wątpliwości co do kwestii, czy taka górna granica 15 lat miała mieć również zastosowanie do mechanizmu korekty surowości, bowiem prokurator generalny przy federalnym trybunale sprawiedliwości wskazywał raz – że zgodnie z orzecznictwem Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) ta górna granica ma zastosowanie do mechanizmu korekty surowości, a innym razem, że granica ta nie mogła być stosowana i zresztą nigdy nie była. Ponadto z okoliczności poprzedzających spór w postępowaniu głównym wynika, że sąd pierwszej instancji odmówił zastosowania tej górnej granicy. Nie jest zatem ustalone z całą pewnością, że prawo niemieckie przewiduje stosowanie wspomnianej górnej granicy 15 lat dla wymierzenia kary łącznej w ramach wdrożenia mechanizmu korekty surowości.

78. Otóż jeżeli w prawie niemieckim taka górna granica nie jest przewidziana w odniesieniu do mechanizmu korekty surowości, wykładnia zgodna przepisów prawa krajowego w świetle art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 mogłaby doprowadzić do rozwiązania przeciwnego do tego, które proponuję.

79. W tych warunkach do sądu odsyłającego będzie należało zweryfikowanie, czy górna granica 15 lat przewidziana w prawie niemieckim dla kar łącznych pozbawienia wolności ma rzeczywiście zastosowanie, gdy wdrażany jest mechanizm korekty surowości.

80. Moim zdaniem z powyższego wynika, iż art. 3 ust. 5, decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku braku środków służących transpozycji tego przepisu oraz w zakresie, w jakim prawo krajowe przewiduje ograniczenie w wymierzaniu kary pozbawienia wolności w przypadku uwzględnienia wyroków skazujących zapadłych w innym państwie członkowskim, w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie państwo członkowskie jest zobowiązane do stosowania przepisów krajowych, z uwzględnieniem tych uprzednich zagranicznych wyroków skazujących zapadłych wobec tej osoby i dotyczących innych czynów popełnionych wcześniej, w sytuacji gdy przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadły te uprzednie wyroki skazujące, nawet w przypadku gdy – w konsekwencji zastosowania tych przepisów krajowych – w nowym postępowaniu żadna kara nie będzie mogła zostać orzeczona, a przynajmniej wykonana.

B. W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego

81. Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zasadniczo zmierza do ustalenia, czy w przypadku gdy państwo członkowskie nie jest zobowiązane na podstawie art. 3 ust. 5 akapit pierwszy decyzji ramowej 2008/675 do stosowania swoich przepisów krajowych w przedmiocie wymierzania kary łącznej z uwzględnieniem uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich, art. 3 ust. 5 akapit drugi tej decyzji ramowej należy interpretować w ten sposób,

że uwzględnienie uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich w inny sposób, jak przewidziano w tym przepisie, wymaga, by sąd krajowy przy określaniu wymiaru kary za przestępstwo popełnione na terytorium krajowym ustalił w sposób jasny i wyrażony w konkretnej wartości liczbowej negatywny skutek wynikający z niemożliwości orzeczenia kary łącznej zgodnie z przepisami krajowymi.

82. Zgodnie z moją analizą pierwszego pytania prejudycjalnego nie ma potrzeby udzielenia odpowiedzi na pytanie drugie. Niemniej jednak dokonam jego badania dla pełności wywodu, na wypadek gdyby Trybunał nie podzielał mojej oceny.

83. Artykuł 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 przewiduje, że gdy stosowany jest akapit pierwszy tego przepisu i sędzia krajowy jest uprawniony, niezależnie od zasady równego traktowania przewidzianej w art. 3 ust. 1 tej decyzji ramowej, do nieuwzględnienia uprzedniego wyroku skazującego w sytuacji realnego zbiegu przestępstw, państwa członkowskie dopilnowują, by mimo to ich sądy mogły *w inny sposób* uwzględniać uprzednie wyroki skazujące.

84. Innymi słowy – art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 gwarantuje, by nawet w przypadkach gdy wyroki skazujące zapadłe za granicą nie są uwzględniane, przeszłość karna osoby oskarżonej w nowym postępowaniu karnym nie była pomijana, a to celem zapewnienia, w braku zastosowania zasady równego traktowania, pewnej formy słuszności.

85. Jak podnoszą Komisja oraz prokurator generalny przy federalnym trybunale sprawiedliwości, przepis ten nie przewiduje natomiast żadnego wymagania w kwestii konkretnych sposobów tego alternatywnego uwzględnienia, w szczególności co do wyrażenia orzeczonej kary w konkretnej wartości liczbowej. Kwestię tę należy zatem pozostawić uznaniu sądów państw członkowskich, o których mowa w tym przepisie, bez możliwości wywnioskowania z art. 3 ust. 5 decyzji ramowej 2008/675 innego wymogu niż takie uwzględnienie w celu zrekompensowania braku zastosowania zasady równego traktowania.

86. W takich okolicznościach jestem zdania, że art. 3 ust. 5 akapit drugi decyzji ramowej 2008/675 należy interpretować w ten sposób, że uwzględnienie w inny sposób uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich, jak przewidziano w tym przepisie, nie wymaga od sądu krajowego, by przy określaniu wymiaru kary za przestępstwo popełnione na terytorium krajowym ustalił w sposób jasny i wyrażony w konkretnej wartości liczbowej negatywny skutek wynikający z niemożliwości orzeczenia kary łącznej zgodnie z przepisami krajowymi.

V. Wnioski

87. W świetle powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, aby na pytania prejudycjalne przedstawione przez Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy) odpowiedział następująco:

Artykuł 3 ust. 5 decyzji ramowej Rady 2008/675/WSiSW z dnia 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że:

w przypadku braku środków służących transpozycji tego przepisu oraz w zakresie, w jakim prawo krajowe przewiduje ograniczenie w wymierzaniu kary pozbawienia wolności w przypadku uwzględnienia wyroków skazujących zapadłych w innym państwie członkowskim, w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko danej osobie państwo członkowskie jest zobowiązane do stosowania przepisów krajowych, z uwzględnieniem tych uprzednich zagranicznych wyroków skazujących zapadłych wobec tej osoby i dotyczących innych czynów popełnionych wcześniej, w sytuacji gdy przestępstwo, w którego sprawie toczy się nowe postępowanie, zostało popełnione, zanim zapadły te uprzednie wyroki skazujące, nawet w przypadku gdy – w konsekwencji zastosowania tych przepisów krajowych – w nowym postępowaniu żadna kara nie będzie mogła zostać orzeczona, a przynajmniej wykonana.